

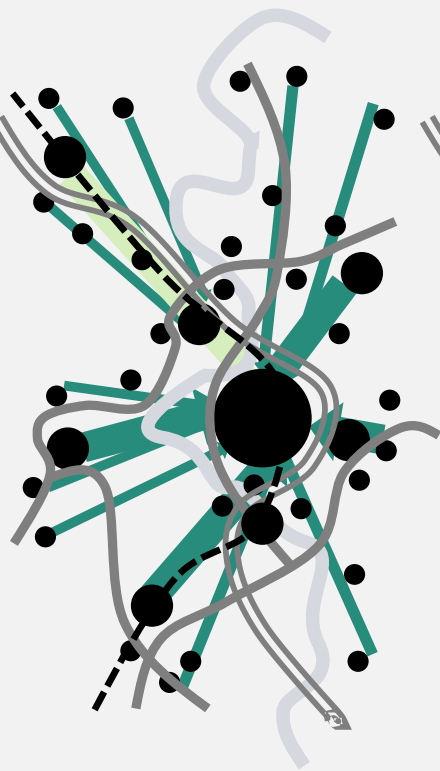
Krimpcafé 24 januari 2019

NIEUWEHORNE

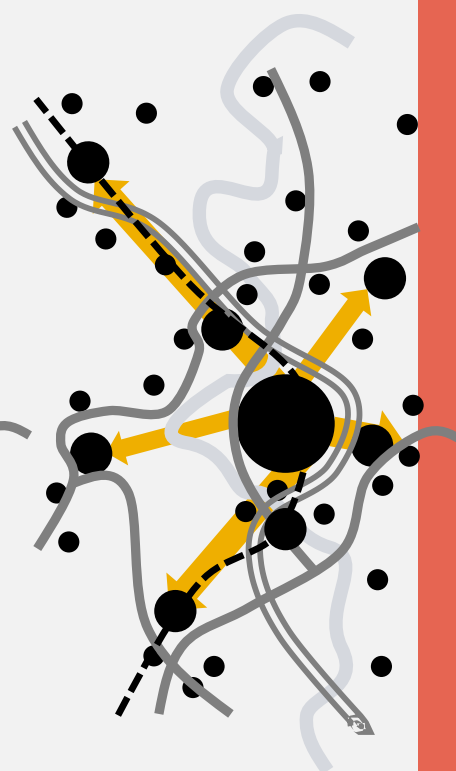
**LAAT KRIMP DE
VERNIEUWING NIET IN
DE WEG STAAN!**

Uitstroom van jongeren naar
stedelijk gebied
Krimpcafé 24 januari 2019

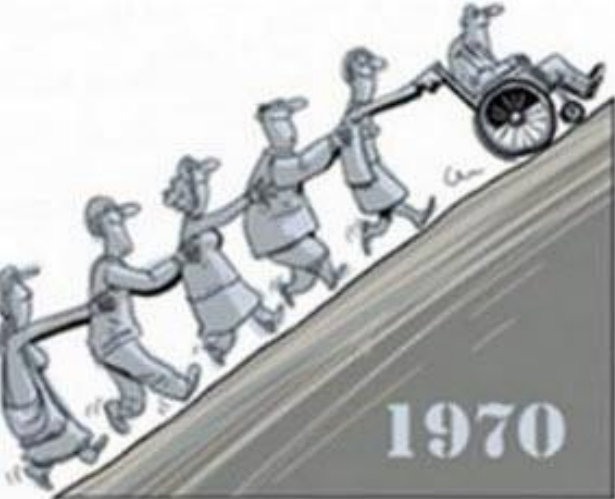
Terugstroom voor gezinsvorming:
nieuwe aanwas

Terugstroom polariseert:
demografische motor droogt op

**HEEL
NEDERLAND**

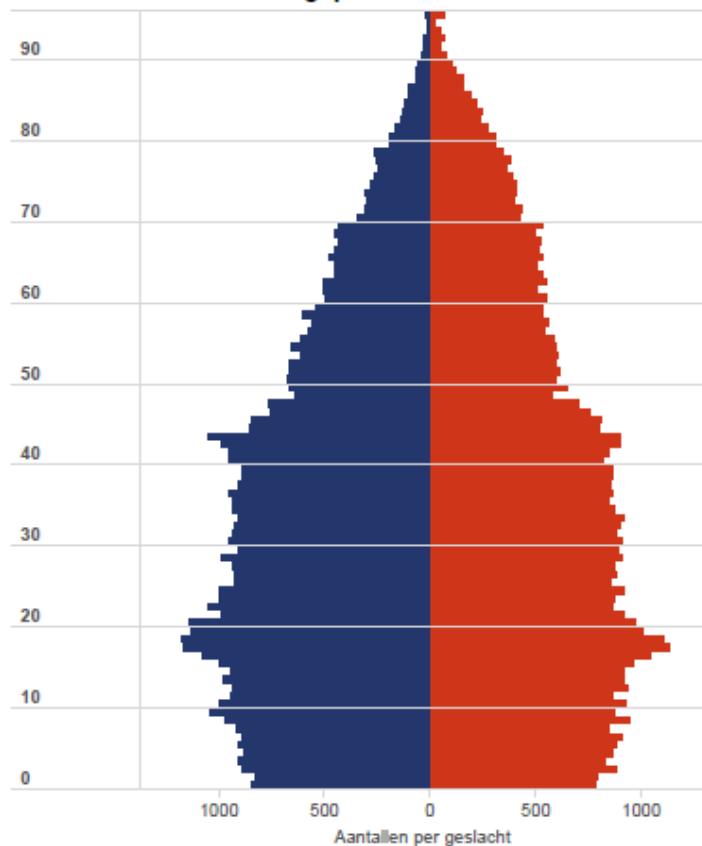
**TERUGSTROOM
VANUIT STEDEN
POLARISEERT**

**HEEL
NEDERLAND**

**OPLOPENDE
STERFTE STEEDS
MEER DE
OORZAAK VAN
KRIMP**

Bevolkingspiramide - 1990

Gemeente

- Achtkarspelen
- Ameland
- Dantumadiel
- De Friese Meren
- Dongeradeel
- Ferwerderadiel
- Franekeradeel
- Harlingen
- Heerenveen
- het Bildt
- Kollumerland en Nieuwkr.
- Leeuwarden
- Leeuwarderadeel
- Littenseradiel
- Menameradiel
- Ooststellingwerf
- Opsterland
- Schiermonnikoog
- Smallingerland
- Súdwest-Fryslân
- Terschelling
- Tytsjerksteradiel
- Vlieland
- Weststellingwerf

Geslacht

- Mannen
- Vrouwen

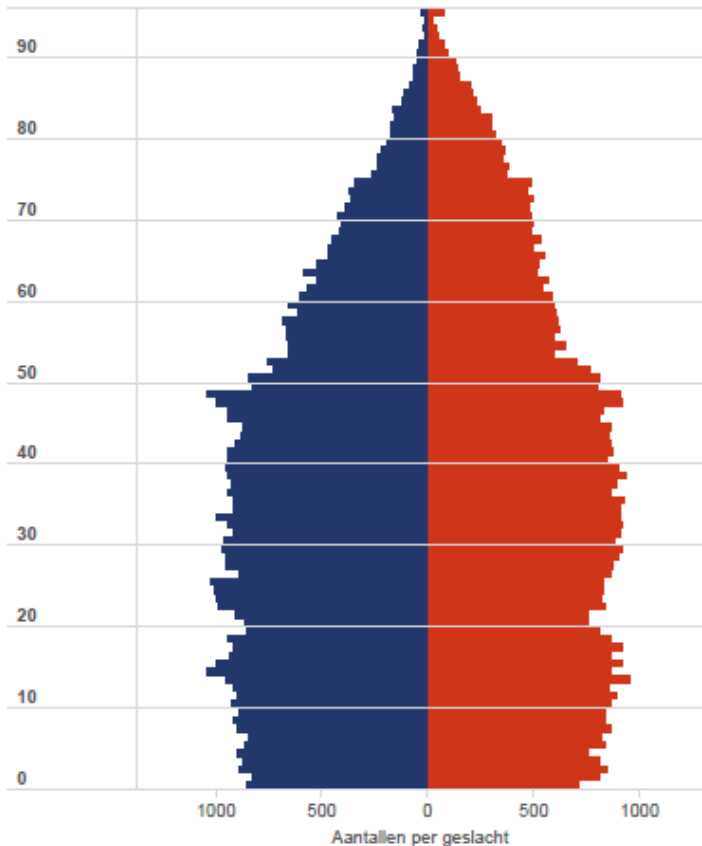
1990

Show history

HEEL NEDERLAND

OPLOPENDE STERFTE STEEDS MEER DE OORZAAK VAN KRIMP

Bevolkingspiramide - 1995

Gemeente

- Achtkarspelen
- Ameland
- Dantumadiel
- De Friese Meren
- Dongeradeel
- Ferwerderadiel
- Franekeradeel
- Harlingen
- Heerenveen
- het Bildt
- Kollumerland en Nieuwkr.
- Leeuwarden
- Leeuwarderadeel
- Littenseradiel
- Menameradiel
- Ooststellingwerf
- Opsterland
- Schiermonnikoog
- Smallingerland
- Súdwest-Fryslân
- Terschelling
- Tytsjerksteradiel
- Vlieland
- Weststellingwerf

Geslacht

- Mannen
- Vrouwen

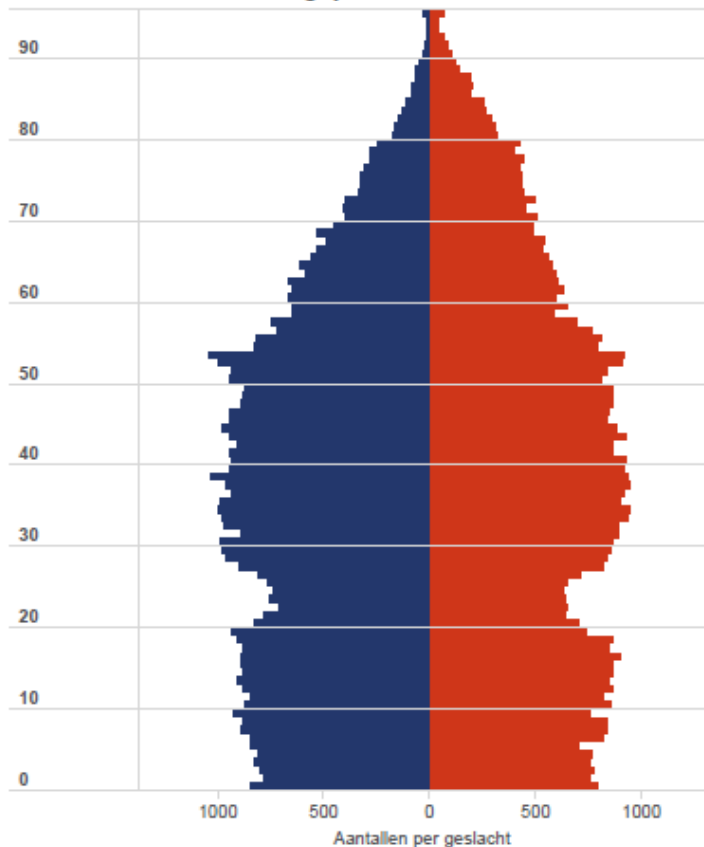
1995

Show history

HEEL NEDERLAND

OPLOPENDE STERFTE STEEDS MEER DE OORZAAK VAN KRIMP

Bevolkingspiramide - 2000

Gemeente

- Achtkarspelen
- Ameland
- Dantumadiel
- De Friese Meren
- Dongeradeel
- Ferwerderadiel
- Franekeradeel
- Harlingen
- Heerenveen
- het Bildt
- Kollumerland en Nieuwkr...
- Leeuwarden
- Leeuwarderadeel
- Littenseradiel
- Menameradiel
- Ooststellingwerf
- Opsterland
- Schiermonnikoog
- Smallingerland
- Súdwest-Fryslân
- Terschelling
- Tytsjerksteradiel
- Vlieland
- Weststellingwerf

Geslacht

- Mannen
- Vrouwen

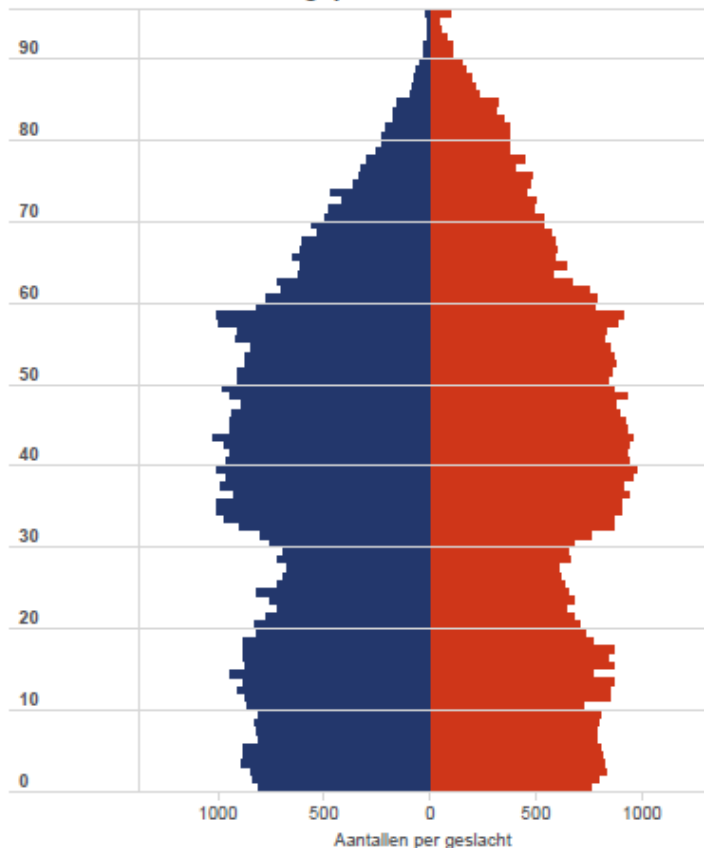
2000

Show history

HEEL NEDERLAND

OPLOPENDE STERFTE STEEDS MEER DE OORZAAK VAN KRIMP

Bevolkingspiramide - 2005

Gemeente

- Achtkarspelen
- Ameland
- Dantumadiel
- De Friese Meren
- Dongeradeel
- Ferwerderadiel
- Franekeradeel
- Harlingen
- Heerenveen
- het Bildt
- Kollumerland en Nieuwkr..
- Leeuwarden
- Leeuwarderadeel
- Littenseradiel
- Menameradiel
- Ooststellingwerf
- Opsterland
- Schiermonnikoog
- Smallingerland
- Súdwest-Fryslân
- Terschelling
- Tytsjerksteradiel
- Vlieland
- Weststellingwerf

Geslacht

- Mannen
- Vrouwen

2005

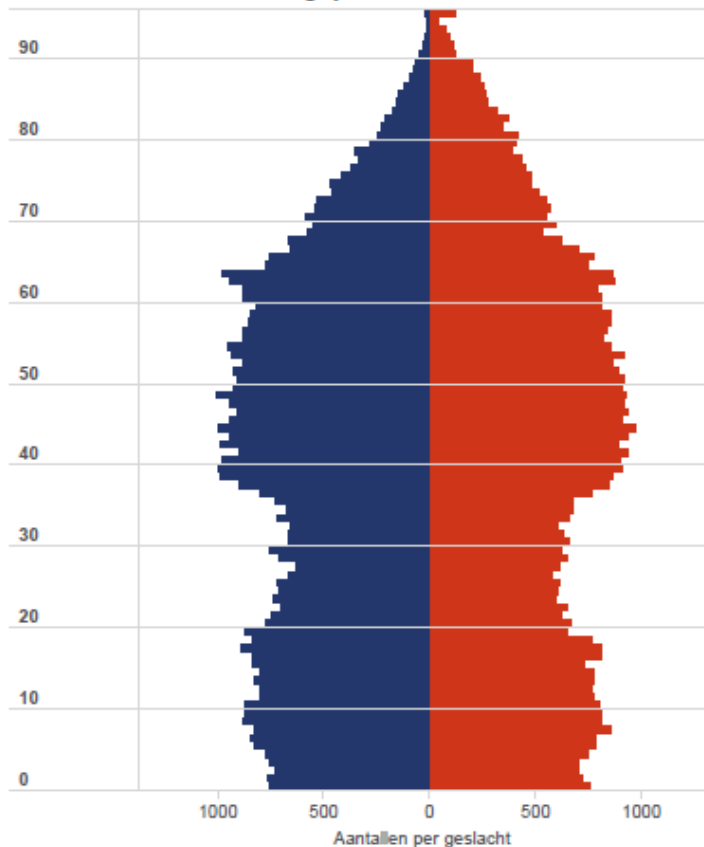
Show history

HEEL NEDERLAND

OPLOPENDE STERFTE STEEDS MEER DE OORZAAK VAN KRIMP

Bevolkingspiramide - 2010

Gemeente

- Achtkarspelen
- Ameland
- Dantumadiel
- De Friese Meren
- Dongeradeel
- Ferwerderadiel
- Franekeradeel
- Harlingen
- Heerenveen
- het Bildt
- Kollumerland en Nieuwkr.
- Leeuwarden
- Leeuwarderadeel
- Littenseradiel
- Menameradiel
- Ooststellingwerf
- Opsterland
- Schiermonnikoog
- Smalingerland
- Súdwest-Fryslân
- Terschelling
- Tytsjerksteradiel
- Vlieland
- Weststellingwerf

Geslacht

- Mannen
- Vrouwen

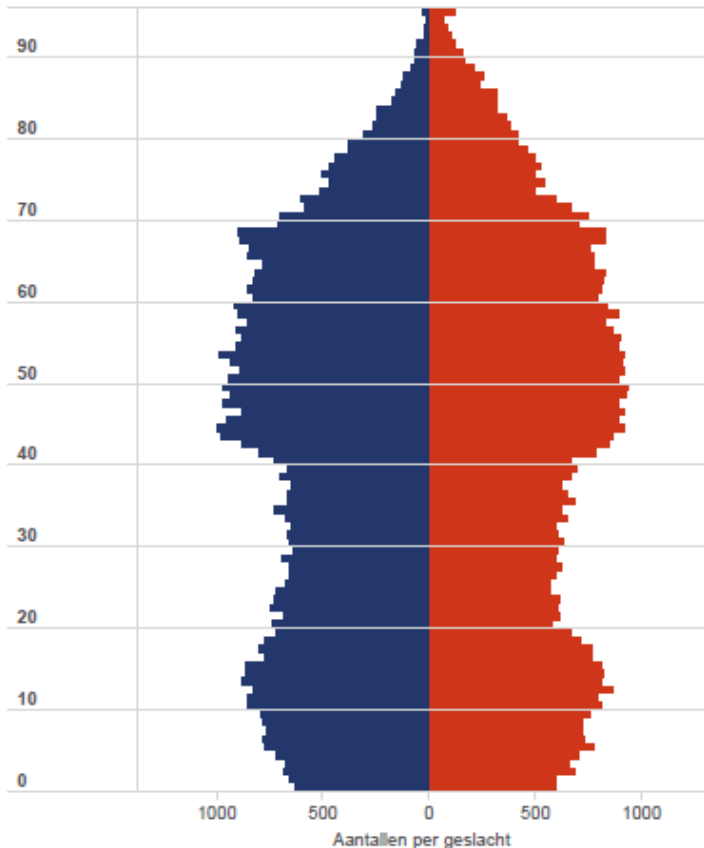
2010

Show history

HEEL NEDERLAND

OPLOPENDE STERFTE STEEDS MEER DE OORZAAK VAN KRIMP

Bevolkingspiramide - 2015

Gemeente

- Achtkarspelen
- Ameland
- Dantumadiel
- De Friese Meren
- Dongeradeel
- Ferwerderadiel
- Franekeradeel
- Harlingen
- Heerenveen
- het Bildt
- Kollumerland en Nieuwkr...
- Leeuwarden
- Leeuwarderadeel
- Littenseradiel
- Menameradiel
- Ooststellingwerf
- Opsterland
- Schiermonnikoog
- Smallingerland
- Súdwest-Fryslân
- Terschelling
- Tytsjerksteradiel
- Vlieland
- Weststellingwerf

Geslacht

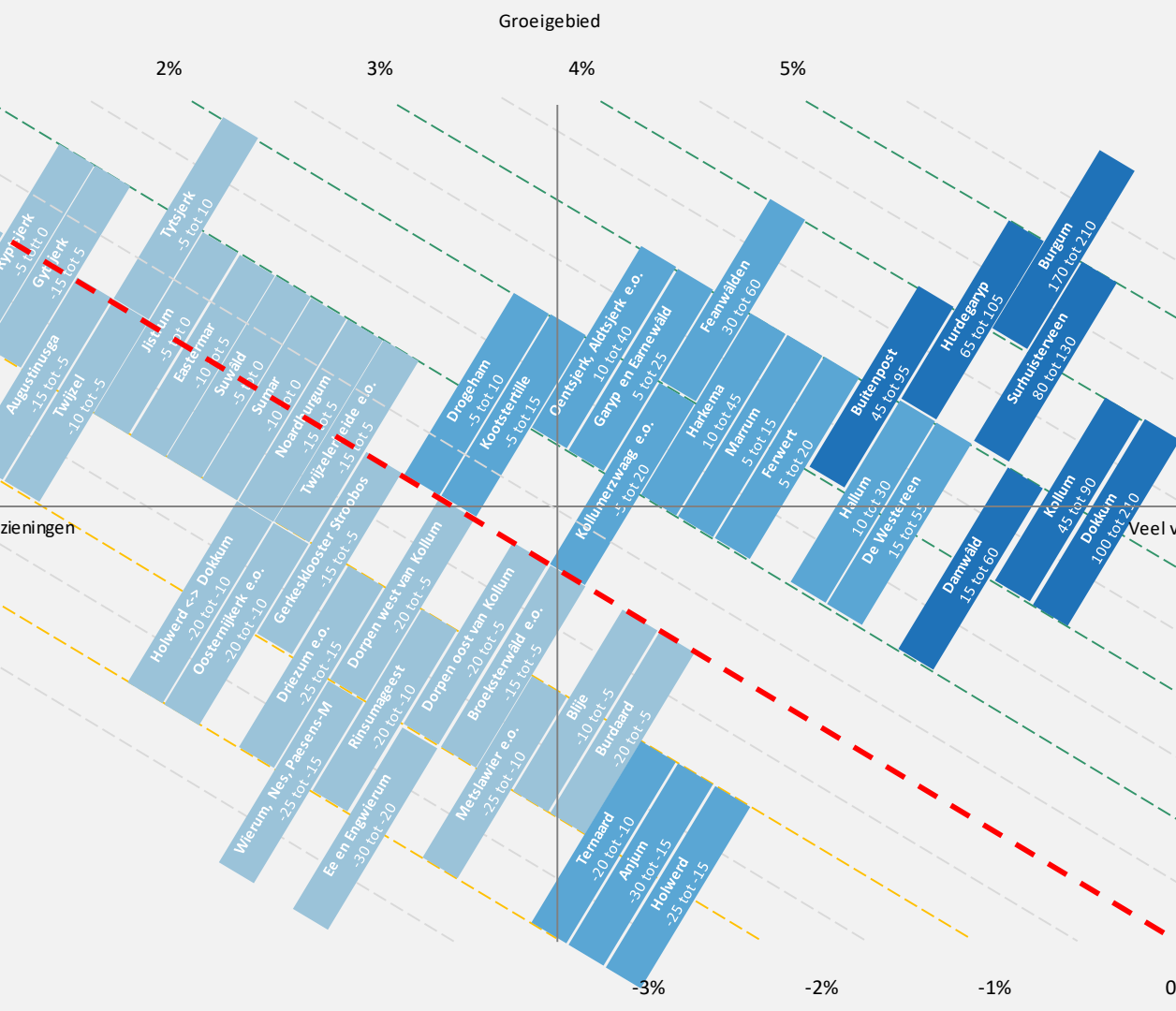
- Mannen
- Vrouwen

2015

Show history

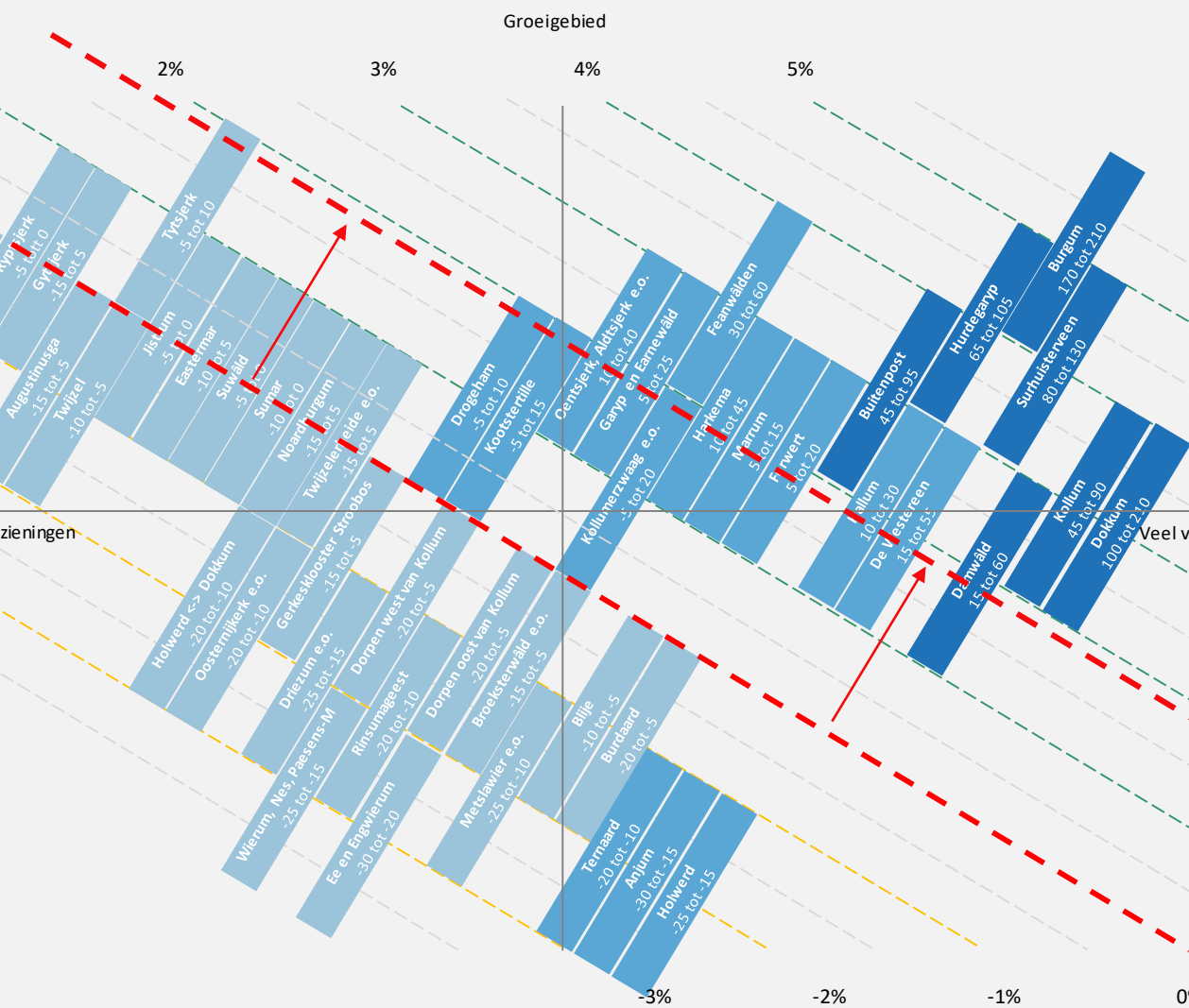
HEEL NEDERLAND

OPLOPENDE STERFTE STEEDS MEER DE OORZAAK VAN KRIMP

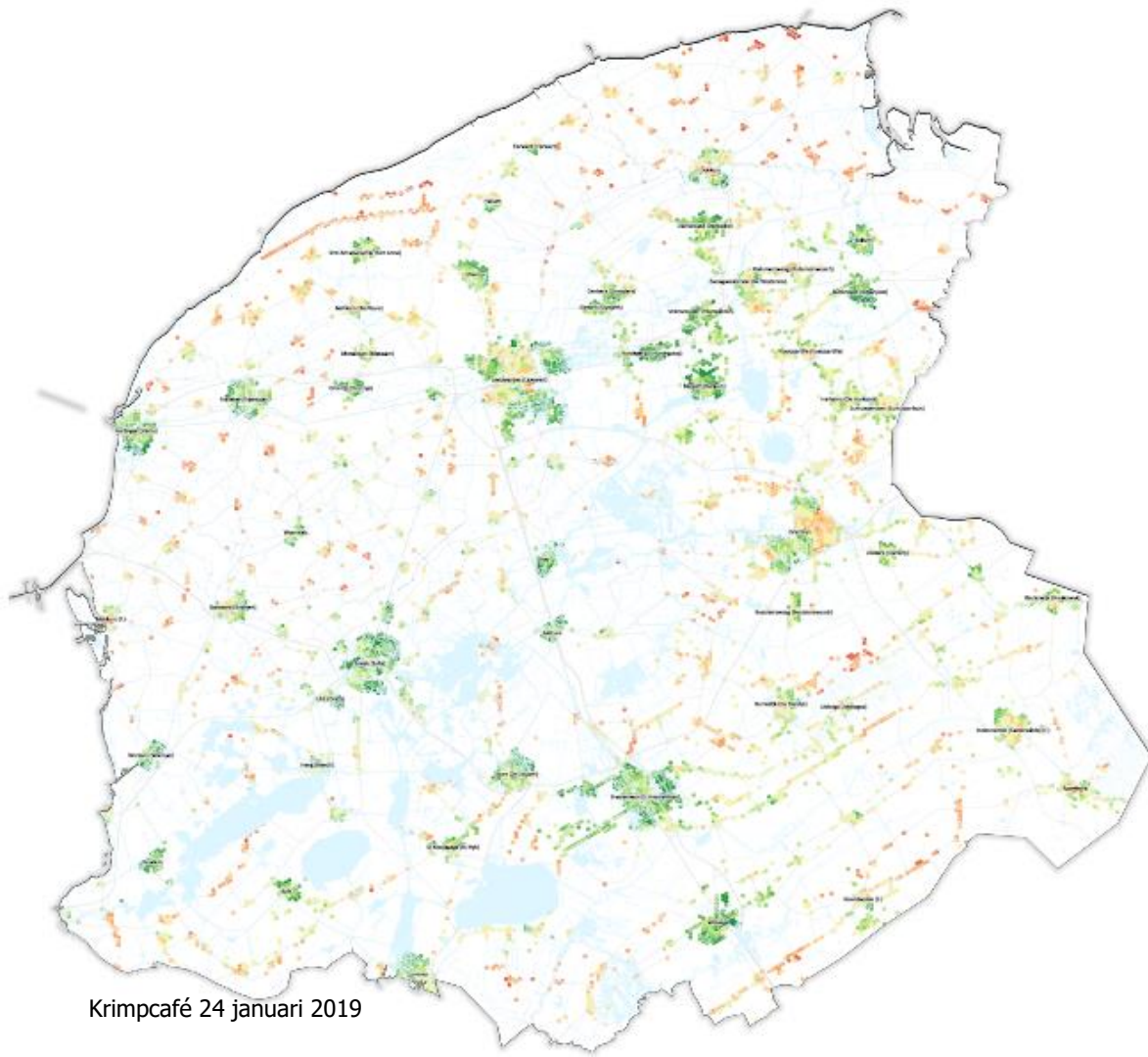
**DORPEN RAKEN
DE NULLIJN**

**MEETBARE EN
MINDER
MEETBARE
FACTOREN**

**DORPEN RAKEN
DE NULLIJN**

**MEETBARE EN
MINDER
MEETBARE
FACTOREN**

Krimpcafé 24 januari 2019

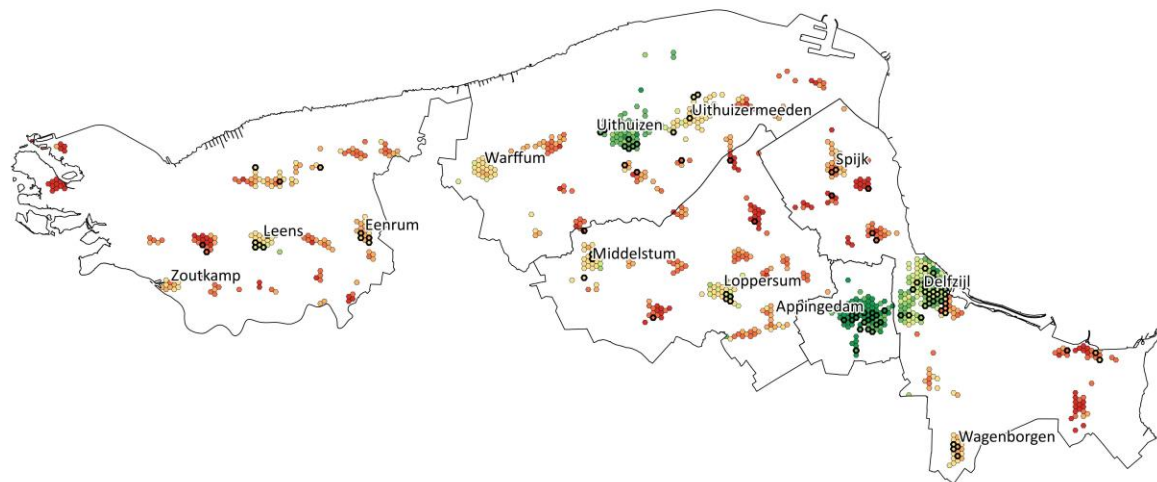
INGEZOOMD OP FRYSLÂN

KRIMP LANDT WAAR WONING EN OMGEVING HET MINST GEWILD ZIJN

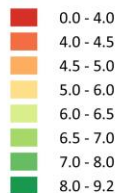
De marktpositie van een woning is berekend a.d.h.v. vier woninggerelateerde criteria (woonoppervlakte, bouwjaar, energetische kwaliteit en gewildheid van het woningtype) en vijf omgevingsgerelateerde criteria (woonmilieu, afstand tot voorzieningen, bereikbaarheid per auto en openbaar vervoer en het aandeel lage inkomens per buurt of dorp). De vierkantemeterwaarde geldt als elfde overkoepelend criterium. Daarbij krijgen woningen met een lagere woontechnische kwaliteit op afstand van voorzieningen een lagere score dan kwalitatief goede woningen dicht bij voorzieningen.

Markt incl. m²-prijs
(regionaal gemiddelde)

Legenda

Bron: Kwetsbaarheidsanalyse KAW

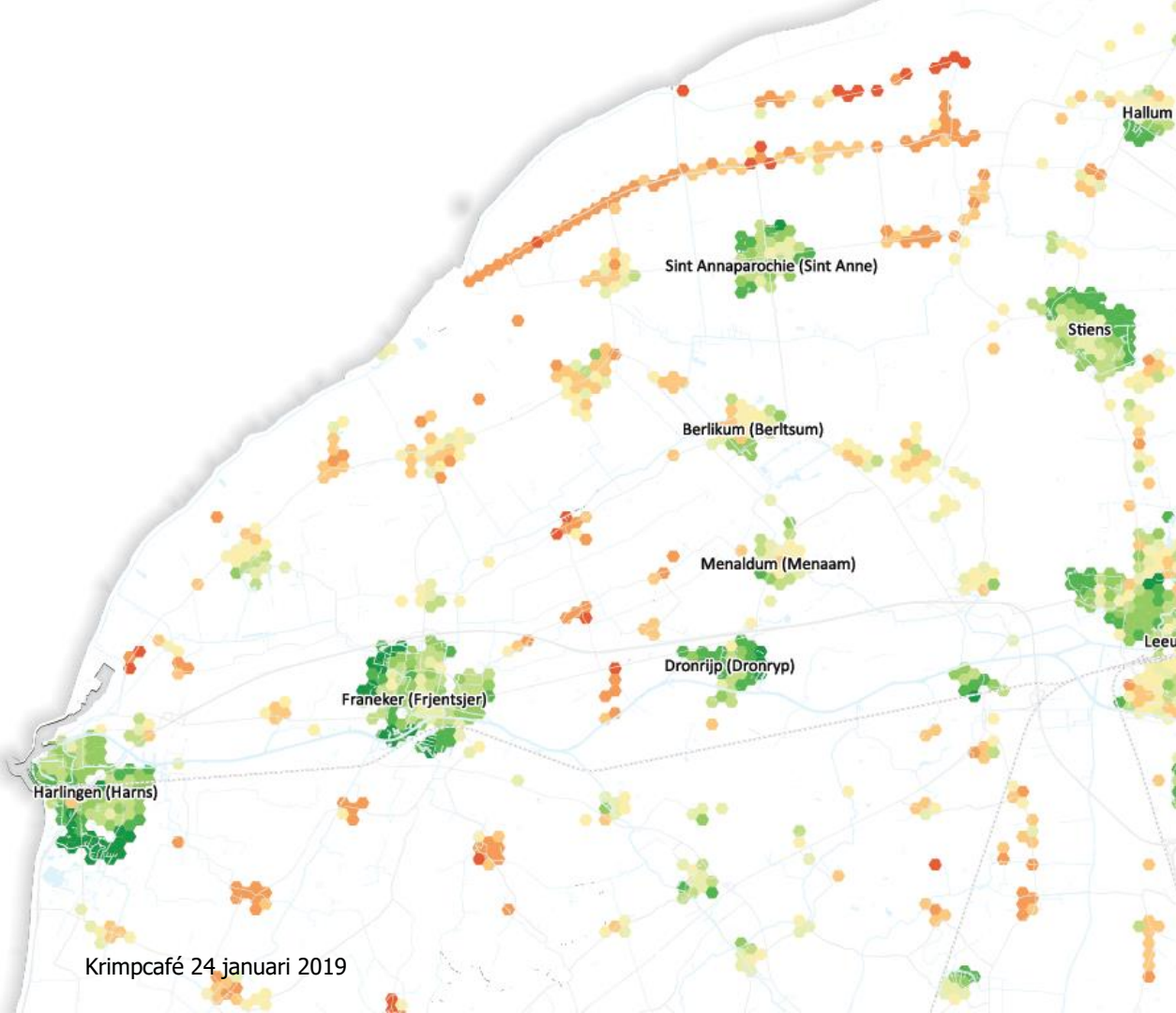

INGEZOOMD OP NOORD- GRONINGEN

KRIMP LANDT WAAR WONING EN OMGEVING HET MINST GEWILD ZIJN

De marktpositie van een woning is berekend a.d.h.v. vier woninggerelateerde criteria (woonoppervlakte, bouwjaar, energetische kwaliteit en gewildheid van het woningtype) en vijf omgevingsgerelateerde criteria (woonmilieu, afstand tot voorzieningen, bereikbaarheid per auto en openbaar vervoer en het aandeel lage inkomens per buurt of dorp). De vierkantemeterwaarde geldt als elfde overkoepelend criterium. Daarbij krijgen woningen met een lagere woontechnische kwaliteit op afstand van voorzieningen een lagere score dan kwalitatief goede woningen dicht bij voorzieningen.

**GEEN AANEEN-
GESLOTEN
KRIMPGEBIEDEN**

**HET PATROON IS
FIJNMAZIGER**

Krimpcafé 24 januari 2019

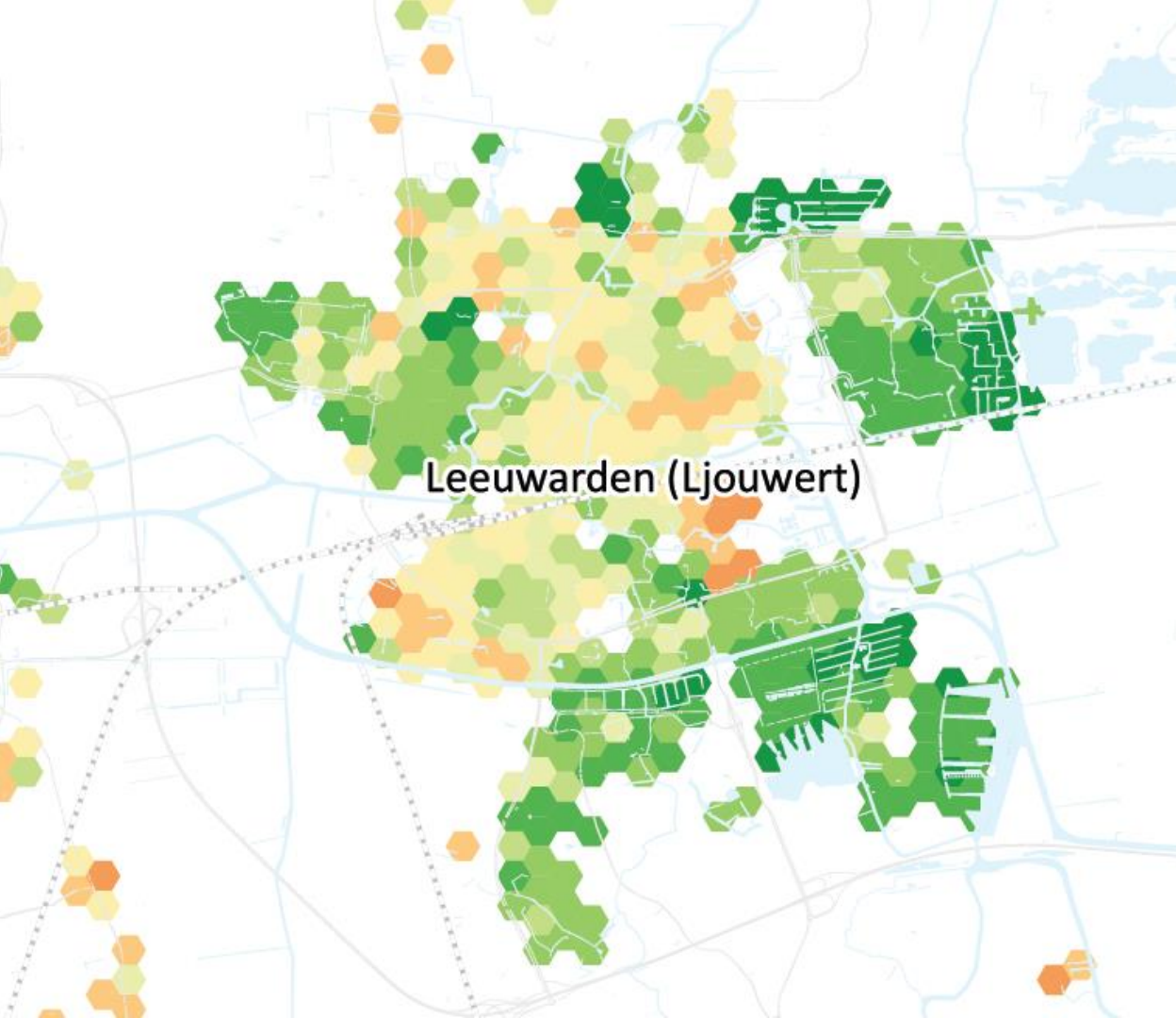
De marktpositie van een woning is berekend a.d.h.v. vier woninggerelateerde criteria (woonoppervlakte, bouwjaar, energetische kwaliteit en gewildheid van het woningtype) en vijf omgevingsgerelateerde criteria (woonmilieu, afstand tot voorzieningen, bereikbaarheid per auto en openbaar vervoer en het aandeel lage inkomens per buurt of dorp). De vierkantemeterwaarde geldt als elfde overkoepelend criterium. Daarbij krijgen woningen met een lagere woontechnische kwaliteit op afstand van voorzieningen een lagere score dan kwalitatief goede woningen dicht bij voorzieningen.

**ZO ZIET HET ER
NU VAAK UIT**

OOK IN STEDELIJK GEBIED GROTE VERSCHILLEN

De marktpositie van een woning is berekend a.d.h.v. vier woninggerelateerde criteria (woonoppervlakte, bouwjaar, energetische kwaliteit en gewildheid van het woningtype) en vijf omgevingsgerelateerde criteria (woonmilieu, afstand tot voorzieningen, bereikbaarheid per auto en openbaar vervoer en het aandeel lage inkomens per buurt of dorp). De vierkantemeterwaarde geldt als elfde overkoepelend criterium. Daarbij krijgen woningen met een lagere woontechnische kwaliteit op afstand van voorzieningen een lagere score dan kwalitatief goede woningen dicht bij voorzieningen.

**IN STEDELIJK
GEBIED NIET ZO
SNEL LEEGSTAND**

**MAAR WEL EEN
GROTE OPGAVE
IN DE
PARTICULIERE
VOORRAAD**

WAT AL LUKT

**CORPORATIES
VERNIEUWEN
VERDUNNEN
VERDUURZAMEN**

**OP DIT MOMENT
VERHUREN DE
GOEDKOOPSTE
HUURWONINGEN
JUIST GOED**

BLIJFT DAT ZO?

Krimpcafé 24 januari 2019

**WAT OOK AL
LUKT**

**PRODUCTEN
NIEUW
AANBIEDEN**

**DIT IS HET
GEMAKKELIJKE
DEEL VAN DE
TOEKOMST**

**DISCUSSIE OP
EEN HEEL ANDER
NIVEAU: WILLEN
WE RICHTING
GEVEN AAN
GROEI EN
KRIMP?**

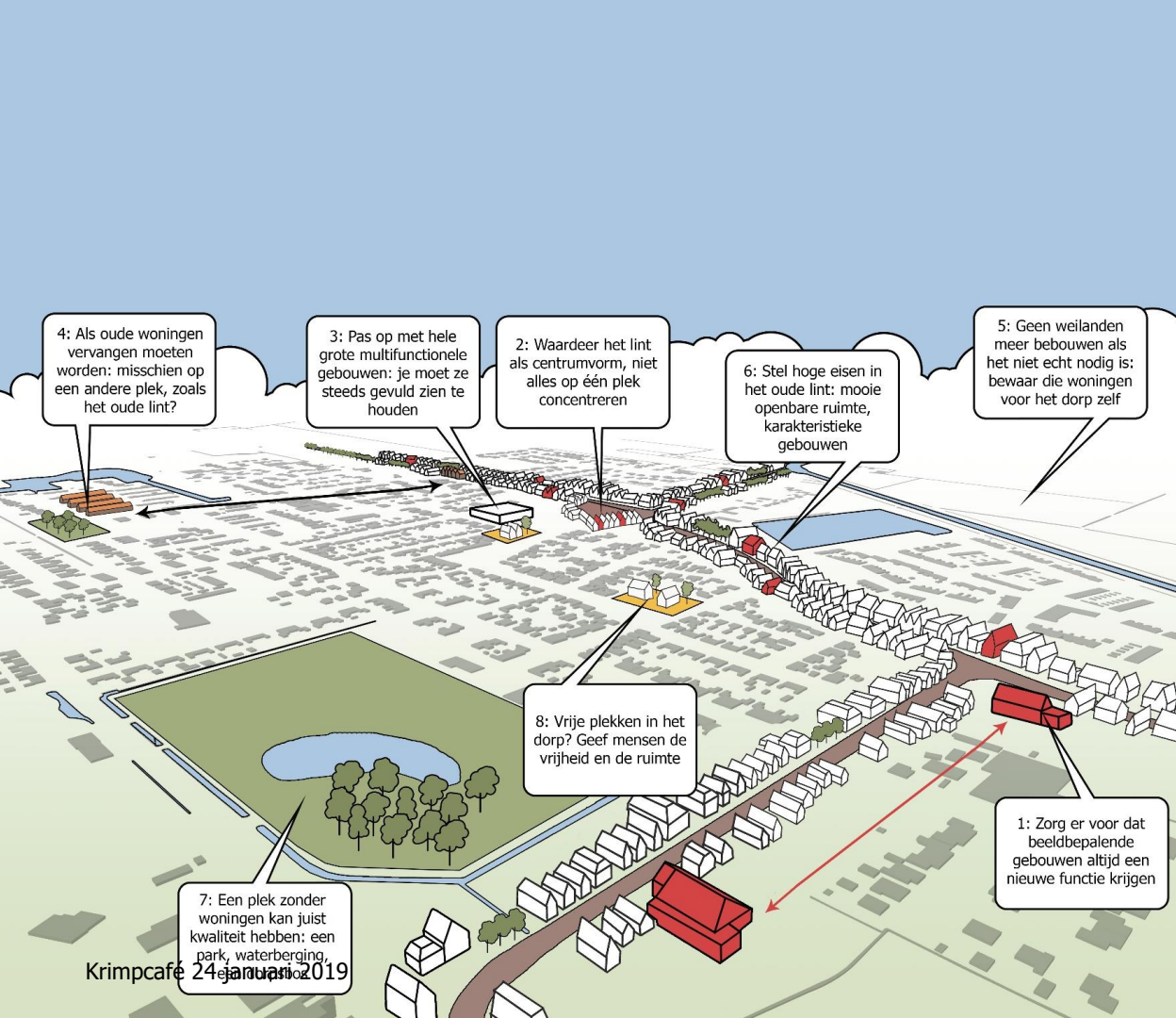
Tweede nota
over de
ruimtelijke
ordening
in Nederland

Themaonderzoek 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

**WAT MOEILIK
BLIJKT:
GROEIDENKEN
VAARWEL
ZEGGEN**

**VEEL DORPEN,
BESTUURDERS,
POLITICI
VERWARREN
GROEI MET
KWALITEIT**

4: Als oude woningen vervangen moeten worden: misschien op een andere plek, zoals het oude lint?

3: Pas op met hele grote multifunctionele gebouwen: je moet ze steeds gevuld zien te houden

2: Waardeer het lint als centrumvorm, niet alles op één plek concentreren

6: Stel hoge eisen in het oude lint: mooie openbare ruimte, karakteristieke gebouwen

5: Geen weilanden meer bebouwen als het niet echt nodig is: bewaar die woningen voor het dorp zelf

8: Vrije plekken in het dorp? Geef mensen de vrijheid en de ruimte

1: Zorg er voor dat beeldbepalende gebouwen altijd een nieuwe functie krijgen

7: Een plek zonder woningen kan juist kwaliteit hebben: een park, waterberging, etc.

HOE DAT BETER LUKT: BIED PERSPECTIEF OP LEEFBARE DORPEN

DAN IS GROEI OF KRIMP VAN MINDER BELANG

**BIJ WEINIG
'PROGRAMMA'
JE RUIJITE SLIM
BENUTTEN**

**COMPACT
BOUWEN OF
JUIST NIET?**

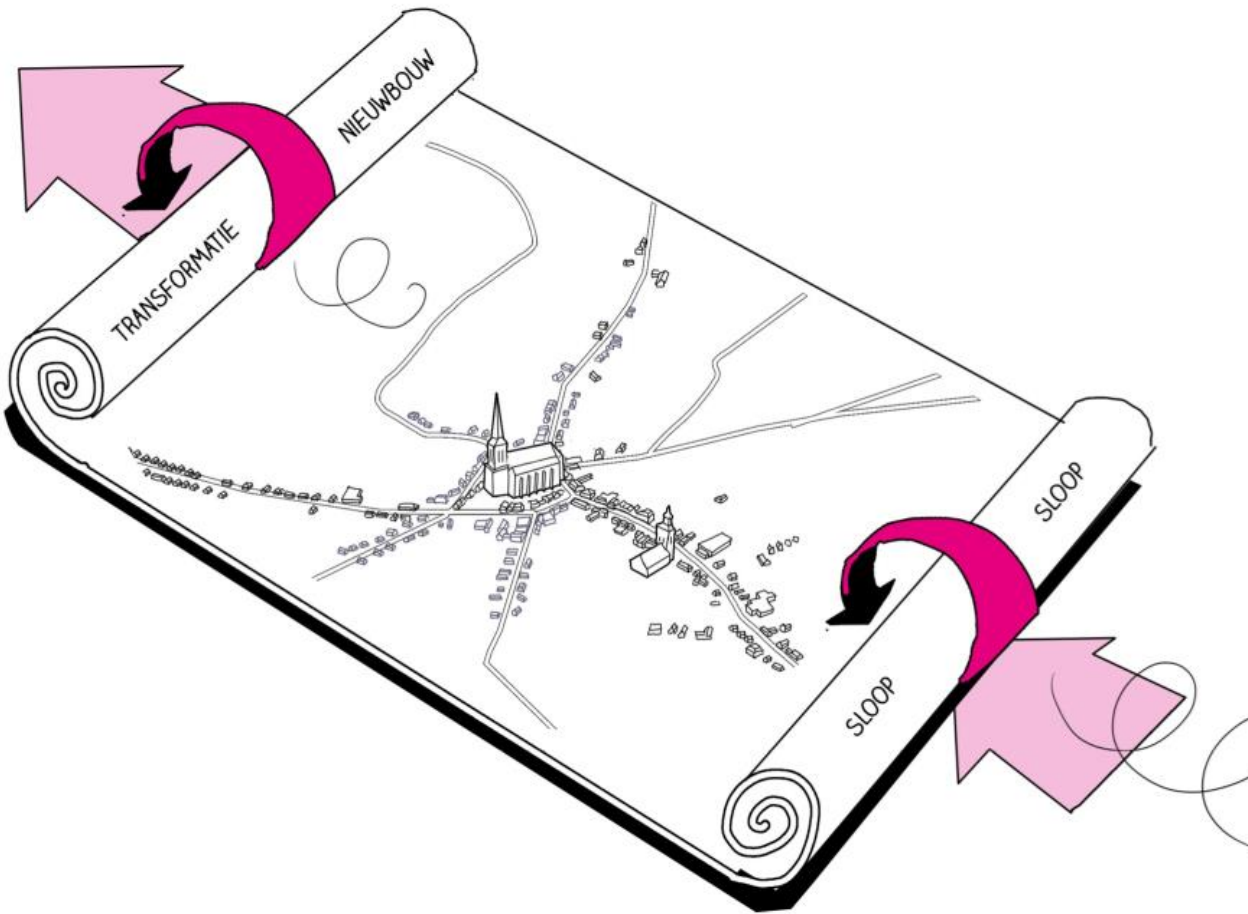
**PROGRAMMEER
VANUIT
TOEGEVOEGDE
WAARDE**

**EN DURF KEUZES
TE MAKEN**

**(HIER GAAN WE
ZO MEE AAN DE
SLAG)**

**ONDERTUSSEN:
STIMULEER DAT
HUISEIGENAREN
HUN WONING
TOEKOMST-
WAARDE GEVEN**

**ONDERTUSSEN:
VERVANG EN
VERDUN**

**INPONDEN DOOR
CORPORATIES?**

Nederland in balans

Een nieuwe koers voor krimpregio's

**ONDERTUSSEN:
BEREID JE
FINANCIËEL
VOOR**

**NIET ALLEEN
OVERHEID OF
CORPORATIES:
OOK BEWONERS**

**WONEN IS GEEN
BELEGGINGS-
OBJECT MAAR
ENE CONSUMTIE-
GOED**

MAAR VOORAL:

**LAAT KRIMP DE VERNIEUWING
NIET IN DE WEG STAAN!**

PROJECTNAAM

Krimpcafé 24 januari 2019

OPDRACHTGEVER

KKNN

PROJECTTEAM

Daniel Depenbrock
Emiel Heuff

DATUM

24 januari 2019

KAW

Groningen Kattenhage 1 9712 JE GRONINGEN | Postbus 1527 9701 BM GRONINGEN
Rotterdam Pelgrimsstraat 1 3029 BH ROTTERDAM
Eindhoven Rechtestraat 59c 5611 GN EINDHOVEN

www.kaw.nl +31 88 529 0000 | info@kaw.nl

Krimpcafé 24 januari 2019

Koöperatieve
Architecten
Werkplaats